

Euskal preso politikoen sakabanaketa: Helburuak eta ondorioak

Jose Mari Matanzas

1987ko lehenengo hilabeteetan euskal preso politikoen inguruan lan egiten genuen edota mugitzen ginenok berri harrigarri batek izutu gintuen. "Preso pilo bat atera dute Herreratik eta ez dakigu nora/zertara eramango dituzten!". Horrela zabaldu zen berri hura. Izan ere, berria zabaldu zen erak, zerikusi handia zuen guztiok euskal preso politikoen gorabeherak aztertzeko genuen moduarekin.

Ordurarte euskal preso politiko guztiak elkarrekin bizitzen ziren bizpahiru gartzelatan. Gizonezkoak, beraientzako sorturiko Herrera de la Mancha eta Alcalá-Mecoko segurtasun goreneko gartzeletan. Emakumezkoak, Carabanchelen. Euskal preso politiko guztiak kontzentraturik egotea ez zen kasualitatea (egun sakabanaturik egotea kasualitatea ez den bezalaxe), Madrilgo gobernu ezberdinek ederki planifikaturiko politika penitentziarioaren ondorioa baizik. Gizartearengandik euskal preso politikoen fenomenoak ezkutatu eta sistema penitentziarioan bertan errealitate estanko bat sortu nahiak

eraman zuen Madrilgo gobernua euskal preso politikoak horrela izatera, den denak batera eta gizartetik at. Esan gabe doa ihesaldiak ekiditzeko obsesioak ere bere zerikusia izan zuela presoak gordetzeko era horrekin.

Haatik, preso batzuk Herreratik atera eta barreiatu izan zirela jakiteak presoek senideak, lagunak eta elkartasuna erakusten zietenak erne jarri zituen. Sakabanaketaren lehenengo urrats honek (urrats pilotoa hain zuzen ere) guztira 50 bat preso barreiatu zituen, ondoko gartzeletan: Alicante, Almería, Badajoz, Cáceres, Burgos, Daroca, Dueso, Lugo, Langraitz eta Puerto de Santa Mariakoan. Presoak gartzela hoietara iritsi eta berehalaxe hasi ziren afektaturik suertatu ziren presoek senideak beren artean kontaktuan jartzen arazo indibidualeri (garraioa, gartzelako zuzendaritzarekin kontaktua, lurralde horietan sostengu materiala,...) irtenbide kolektiboak emateko. Horrela, kolpea harturik, denbora labur bat pasa eta dena itzuli zen "normaltasunera", "estabilitatera", traslado gehiagorik gabe eta sakanaketa zerbait bukatutzat ulertu zelarik.

Egoera hau, 1989ko apirilerarte luzatzen da, euskal preso politikoak bi motatako gartzeletan egoten direlarik: gartzela handienetan edo dispersatueta. 1989ko apirileko lehenengo astean sakanaketaren bigarren fasea deritzoguna hasten da eta "gartzela handiak" lehertu egiten dira beren baitan zeuden presoak estatu osoan zehar dauden presondegi guztietara ailegatzen dira. La Coruñatik Malagara, Donostiatik Huelvara edo Zamoratik Valentziara. Guztira, 90 gartzelatan daude gaur egun euskal preso politikoak, penintsulatik kanpo dauden uharte eta lurraldeetan (Ceuta, Melilla, Canarias eta Baleares) barne. Izan ere euskal preso politikorik ez dagoen lurralde bakarra Catalunya dugu (behingoz), zonalde honetan dauden gartzelak Generalitatearen kompetentzia direlako eta Madrilgo gobernua ahalegin guztiak egin baditu ere, orain arte Generalitateak uko egin diolako euskal preso politikoak gordetzeari.

Apirilean hasi eta urrirako presoek barreiatzea bukatua zegoen, epe motzean zenbait aldaketa bai, baina mugimendu orokorrik aurrakusten ez delarik.

Nahiz eta euskal preso politikoen aferetan oso jantzita ez egon, begi bistakoa da guztiontzat eta lehenengo unetik neurri hura erabat

politikoa zela, inolako sostengu edo oinarri legalik gabekoa. Izan ere, legealdian ezin topa daiteke zuzenean, argikiro eta zehazki sakabanaketa justifikatzen edo bultzatzen duen inongo erreferentzia legalik. Are gehiago: presoaren beren sorterrietatik urrutze/hurbiltzeaz egiten diren erreferentziek hurbiltzearen alde jotzen dute. Horra hor, esate baterako, LPren 8.2 artikulua (nahiz preso prebentiboetaz mintzatzen den, preso guztioi aplikatu dakiekeen artikulua): "En cada provincia podrá existir más de un establecimiento de esta naturaleza". Edota lege beraren 12. artikulua: "La ubicación de los establecimientos será fijada por la Administración dentro de las áreas territoriales que se asignen. En todo caso, se procurará que cada uno cuente con el número suficiente de aquellos para satisfacer las necesidades penitenciarias y evitar el desarraigo de los penados". Edo bi horiek bilakutzen dituen RPko 12. artikulua.

Baina teknizismo legal horiek albo batetara utzita, oso gauza argia da edonorentzako, preso bat bere etxetik aldentzea ezin dela ulertu zigor bezala baino, eta neurri hauek ez dutela kapidarrik sistema penitentziarioak, teoria mailan ez bada ere, dituen helburuetan. 1978ko konstituzioak, bere 25. artikuluan, eta LPak, bere 1. eta 4. artikuluetan, hala nola "exposición de motivos" delakoan, ozenki dute azaltzen zeintzuk diren sistema penitentziarioaren helburuak: gaizkileak gizarteratu, beren izaerak eta baloreak moldatu gizarteak dituen jokurako arauak errespetatu dituzaten eta beste gizakiekin batera, arazorik gabe, bizi ahal dezaten. Honetarako preso bakoitzari neurri batzuk ezartzen zaizkio, bere izaera zehatz eta ezaugarrien arabera, neurri orokorrek baliorik ez dutelakoan eta "tratamiento individualizado científico" delakoaren bidean.

Ildo honetatik legegileak argi ikusi zuen, edonork ikus dezakeenez, komenigarria zela kaleratuko denean hartuko duen testuinguritik presoaren hurbil egotea, sustraigabetzerik egon ez dadin.

Horrela dio legeak, logikak berak horrela diolarik. Beraz, euskal preso politikokoekiko beste azpijokorik ez balego, legeak, preso guztiek Euskal Herrian egon beharko lukete, eta inola ere ez beren etxeetatik ehundaka kilometrotara. Eta honen ebidente den konstatazio honek beste azalpen batzuk bilatzera eramaten zuen Madrilgo gobernuak, ondoren ikusiko dugunez, bere neurri honen benetako izaera erreprentatzen ustea ez bazuen nahi.

Hala da. Madrilgo gobernuak ezin zuen onartu maniobra guzti hauek beste errealitate zein fenomeno politikoeekin erlazionaturik zeudenik. Presoekiko harturiko erabaki oro neurri penitentziario huts gisa aurkeztu behar du gobernuak, neurri ez-politiko gisa. Eta halaxe egin du.

Sakabanaketa hasi eta jarraian eman zituen Madrilgo gobernuak horretarako arrazoiak. Gauza ezaguna dugu bergizarteratze-politika ("reinscripción" delakoa) hark ez duela arrakasta handirik lortu euskal preso politikoen artean. Egon izan da, bai, zenbait preso, arrazoi ezberdinak direla medio, Bandrés, Azkarraga eta beste pare bat abokaturen bidez bultzaturiko bide honetatik abiatu dena; baina bergizarteratze- bide honek ez du azken lauzpabost urteotan inolako fruiturik eman. Euskal preso politikoei uko egin diote, zalantzarik gabe, irtenbide pertsonalez osaturiko bide honi, besteak beste, zenbait kide defentsarik gabe utziko zukeelako eta, batez ere, beren erakundearen erabateko deslegitimazio politikoa eta gartzelara eraman zituzten eritzi eta erizpideei uko egitea suposatzen zuelako.

Bergizarteratze edo damutze-politika honen porrota bortxatu duten arrazoiak deuseztatzen bide dator, gobernuaren azalpenaren arabera, sakabanaketa. Gobernuak azaldu duenez, ba omen daude oraindino euskal preso politikoen artean bide horri eusteko prest diren batzuk eta hautabide hori ez badute praktikara eraman beldur hutsagatik izan da. Teoria honen arabera, eta ezin da ahantzi teoria hutsa dela, datu zehatzik eman ez delako, euskal preso politikoen kolektiboa hautsita dago, zatiturik. Alde batean normalean odol-delituetan sarturik dauden preso "gogorrek", epe motzean irtenbiderik ez dutenak eta, beraz, gartzelan denbora luzez egonen direla jakinda, beren egoera borroka orokorraren konponbideari lotzen diotenak. Bestaldean, kondena leunagoak dituzten presoak, epe motzean edo ertainean kalera daitezkeenak eta enfrentamenduaren azterketa "errealista"go batean oinarriturik beren egoerari berehalakoxe irtenbide edo konponbide bat bilatu nahi diotenak. Azken hauen artean bat baino gehiago omen dago bergizarteratze-bidetik ateratzeko, baina ez da ausartzen, gogorrek egiten dizkieten presio eta mehatxuak kontuan harturik. Honela preso batzuk bestean gartzeleroak bihurtzen dira eta beren erakundea da, eta ez Madrilgo gobernuak, presoak barruan jarrai dezaten behartzen dituenak.

Egoera honi buelta emateko egin daitekeen gauza bakarra presoak banatzea da, preso bakoitzak, askatasun osoz eta presiorik gabe, auke-ra dezan zer nahi duen egin.

Jakina, Justizi Ministraritzak, nahiz eta galdetu izan zaion, ez du inondik inora argitu zeintzuk diren preso batzuk eta zeintzuk besteak, berriro ere, izenak emateak, bergizarteratze-bidea hautatuko luketenak arrisku bizian jarriko lituzkeela argudiatuz. Are gehiago: gobernuak prest dagoela bergizarteratuekin batera, "gogor" batzuk ateratzeko, zein zein den jakin ez dadin.

Honela, bada, gobernuak teoria koherente bat eraiki du, berak harituriko maniobra horiek -dudarik gabe, neurri gogorrek eta koste politiko bat suposatuko diotenak- justifikatuko dizkiona. Edo, hobeto esanda, justifikatuko lizkioketena, euskal preso politikoeak, gertatu den bezala, beren praktika politikoarekin gobernuaren teoriaren aspektu guztiak kolokan jarri eta ebidentzian utzi ez balizkiote.

Gobernuaren asmoak nondik norakoak ziren erreparaturik, euskal preso politikoeak laster ulertu zuten gauzak beren lekuan jarri behar zirela, toxikazio informatiboa bertan behera utziaz. Horrela, nahiz eta 90 baino gartzela gehiagotan banandurik egon, eta koordinaziorako oztopo guztien gainetik, abuztuaren lauean euskal preso politikoeak agiri bat plazaratu zuten. Agirian, gobernuaren teoria zeharo apurtuaz, euskal presoek beren batasuna eta homogenetasuna azpimarratzen zuten eta sakabanaketaren (eta sakabanaketarekin batera hartzen ari ziren gobernuaren beste zenbait ekimenen) izaera errepresiboa eta zapaltzailea azaltzen zuten. Laburbilduz, presoek egiten zuten azterketaren arabera, Aljerian burutzen ari ziren Euskadi eta Askatasuna eta Madrilgo gobernuko ordezkarien arteko solasaldi politikoak moztu zirenean Madrilgo gobernuak, erakunde armatua zuzenean suntsitzeko ezintasunak eraginda, zeharkako presioei ekitea erabaki zuen. Honela uste izan zuen, presoak, defentsarik gabeko egoeran egonik, katearen katebegi ahula izango zirela eta posible zatekeela presoek egoera gaiztotzea, presoek berek, beren itomenean, erakunde epe laburreko erreindizio batetara bultzatzea. Bi etsai gogorren artean, presoak alde batean bahituak dira, bestearen aurka erabiliak izateko.

Azterketa honen ondorioz, presoek berriro ere irtenbide orokor politiko baten alde jo zuten, beraien artean inolako diferentziarik onartzeke, eta eskakizunen zerrenda baten alde borrokan sartzea erabaki zuten, abuztuaren lauean bertan protesta bezala autotxapeo-dinamika bat hasiz, eguneko 24 orduetatik 23 orduz beren ziegetan, irten gabe geldituz.

Erantzun honek Madrilgo gobernua haserretu egin zuen, eta honek gartzeletako bizitza-baldintzak gaiztotu egin zituen, mehatxuak, tratu txarrak eta jipoiak (komunikabideetan agertu denez) ugaldtu zirelarik. Hala ere, borrokak aurrera jarraitu zuen eta abenduaren 15ean, presoak gose-greban sartu ziren, astebete beranduxeago gose-greba bera eta borroka utziz, kaletik altxaturiko elkartasun-ohiuei arreta jarritz eta erantzun politikoa emanik zegoela baloratuz.

Borroka eta gero, euskal preso politikoei banandurik jarraitzen dute, gobernuak ez duelako amorerik eman eta, askotan aitortu dutenez, sakabanaketa, maniobra estrategikoa delako, geroari begira pentsaturik, etorkizunean bere fruituak emango dituen, ondoko atalean ikusiko ditugun gogoetak kontuan harturik.

Sakabanaketaren bidez gobernuak bilatzen duen helburu bakarra, irakurketa faltsu eta interesatuak bazterturik, euskal presoen kolektibo-a apurtzea da. Euskal preso politikoen existentziak berak, min ematen dio estatu espainolari, estatuaren akatsak eta gabeziak egerian utziz. Beraz, kolektibo honen sendotasuna eta heldutasuna puskatzea izan da betidanik estatu espainoleko gobernu ezberdinen asmoa. Eta euskal preso politikoei beraien salaketa politikoarekin jarraitzeko duten borondate irmea apurtzeko, gobernuak pentsatu izandu du errazgoa izanzen dela banandurik izatea elkarrekin izatea baino.

Gaur egun, gartzela bakoitzeko, 5-7 euskal preso politiko dago gutxi gorabehera. Baina kontuan hartu beharra dago gartzela bakoitzaren barnean modulu ezberdinak daudela, modulu batetik beste modulu batera inolako harremanik ez dagoelarik. Beraz, leku guztietan ez baina askotan bai, euskal preso politikoa bakar bakarrik dago, bere kabuz, bere erakundeekiko kontakturik gabe, lagunek eskaintzen duten sostengurik gabe. Kasurik normalenean bere ondoan preso sozialak izango ditu. Hala ere, kasu batzuetan, euskal preso politikoa,

erabateko isolamenduan dago, bere inguruan ez preso-lagunik ez preso sozialik egonik. Kasu hauetan, egunean zehar mantentzen dituen harreman guztiak funtzionarioekin izaten dira, etsaitzat hartzen duten funtzionari horrekin, bazkaltzeko/afaltzeko edo patiora jaisteko atea irekitzera joaten zaizkionean. Ez da, beraz, harritzekoa zenbait euskal presorengan, pairatzen ari den errepresio ezkutatu horren ondorioz, bilakatzen ari den prozesua, aditzeko, ulertzeko eta adierazteko edo mintzatzeko arazoak agertzen hasia izana.

Isolamendua hain erabatekoa ez bada berriz, preso sozialak ditugu euskal presoarekin bizitzen ari direnak. Estatu espainoleko gartzelertako biztanlegoaren gehiena drogamenpekotasunarekin loturik dago, izan ere, drogamenpekoak dira gartzelatan nagusi, nahiz eta gartzelak, dituzten errekurso eta bitarteko eskasak kontuan harturik, beraientzako tokirik egokienak ez izan. Aise ikusten da euskal preso politikoak oso gauza gutti duela amankomunean bere inguruan dauden preso sozial horiekin eta beraiekiko harremanak oso murriztuak direla, funts-funtsezko asuntuetan.

Kasu bietan, preso sozialekin edo bakar bakarrik egonik, euskal preso horrek sufritzen duen isolamenduak oztopatu eta ezabatu egiten du bere bilakaera pertsonala, bere izaera soziala, beste gizakiekiko harremanik gabe utziz, landare bat bezala bizitzera kondenatu nahian.

Eta hau gutti izango bailitzan, sakabanaketak, kasu askotan, burkideengandik banandurik egoteaz gain, beste isolamendu bat ekar lezake, hots, kalean gertatzen ari denaren isolamendua. Gartzela Euskal Herritik hurbil egonez gero, ez dago arazorik. Baina kasu gehienetan sakabanatzeak, Euskal Herritik urruntzea suposatu izan du, etxetik 700, 1.000 edo inkulso 3.000 kilometrotara. Honela, senideen bisitak, gero eta guttiago izaten ari dira, haruntza joateko, lehengo ta behin, denbora behar delako; horrez gain, dirua; eta, azkenengoz, osasuna. Kontuan hartzen badugu gaur egun euskal preso politikoek ez dutela lagunuen bisitarik izateko eskubiderik, oso panorama beltza aurkezten zaie kalearekiko kontaktua izateko. Zuzeneko senideek ez dituzte bisitatu behar, eta, maiz, ez dago familian horren zuzeneko senide askorik. (gurasoak, anai-arrebak, seme-alabak). Edota, sarritan gertatzen den bezala, lan egiten dute senide horiek eta ezin dute bizpahiru lanegun galdu bisita egiteko. Edo ta ez dago

etxean behar bezalako dirutzarik nahi beste bidaia egiteko. Edota jende heldua da bidaia egin behar duena (gurasoekin askotan gertatzen den bezala), halako bidaia neketsua egiteko gogorik/indarrrik gabekoa. Edota...Ez dezagun ahaz garraio eta diru-kontuei sakanaketa baino lehenago senide guztien artean egiten zitzaizela aurre: gaur egun hori ezinezkoa da.

Isolamendu honek badu, bestalde, ondorio politiko zuzen bat. Horrela egonik eta kalean eta beste gartzeletan zer gertatzen ari den jakin gabe euskal presoek kolektiboak erantzun eta dinamika bateratuak hartzeko konpondu ezinezko arazoak izanen ditu. Orain arte kolektiboa karakterizatzen duen ezaugarrietariko bat, hots, erantzun kolektiboak ematea, desagertzen da. Gartzela bakoitzean gartzela horretako arazoei egin behar izango zaie aurre, beste gartzeletatik lehenago etortzen zen laguntzarik gabe, batasunak ematen duen indarririk gabe. Era berean, kolektiboak ezin izanen du eztabaida politiko seriorik izan, bere egoeraz eta konfliktu osoan jokatzeko ari den papez. Honela gobernuak irtenbide pertsonalak, poliki-poliki nagusituko direla espero du.

Azaldutako guzti honen ondorioz euskal preso politikoa bakartasun osoan dago kasu askotan. Beste batzuetan presoaren egoera ez da horren gogorra, eta badaude euskal preso politikoa elkarturik dauden gartzelak, edo familiarren bisitak direla eta problemarik ez duten presoak. Baina, tamalez, guttiengo bat dira azken hauek. Edonola ere, politika honek ondorio fisiko eta psikikoak dakartza, eta hortxe, desgaste fisiko eta psikiko horretan, datza gobernuaren itxaropena, zenbait preso, egoera muga horretara iritsita, gehiagorik jasan ezin eta bere jarrera politikoa utziko duelakoan. Kepa Aulestiak abixaturiko "reinsertados a la fuerza".

Bukatzeko, ezin dugu ahaztu sakabanaketa, urrutze eta banatze fisiko bezala ulertua, ez dela berekasa bilakatzen ari den tresna bat, politika penitentiario oso baten parte bat baizik, orain ikusiko ditugun beste tresna osagarriekin batera aztertu behar duguna.

Sakabanaketak berak sorteraizten dituen arazoez gain, era berean, paraleloki, gobernuak beste bi tresna martxan jartzea erabaki zuen.

Alde batetik euskal preso politikoa bizi ziren baldintzak gaiztotzea. Orduarte euskal preso politikoez ezagutzen zituzten bizitza-

baldintzak onak ez baziren ere (eta estatu espainoleko sistema penitentziarioa sarraski-gartzelen sistematzat ematera eraman gaituztenak), egia zen legeak aukera gehiago ematen ziola gobernuari preso politikoen lepoa gehiago estutzeko. Horrela, urte askoren borrokari esker lorturiko gartzela barneko eskubideek egundoko murrizketa ezagutu zuten. Exhaustiboak izan gabe, horra hor, abstraktuak ziren segurtasun-arrazoietan oinarriturik, aplikatzen hasi ziren neurri batzuk:

- Abokatuekiko kontaktua murriztu, zehazki deituriko abokatuaren figura desagerteraziz.
- Lagunen bisitak debekatu, bisitak zuzeneko senideengana murrizten direlarik.
- Kanpotik (kaletik) etorritako sendagileen asistentzia debekatu, barruko medikuekin konpondu behar izango dutelarik (kontuan hartu dagoeneko sei direla gartzelan hil diren euskal preso politikoak, kasu batzuetan ekipo mediku horien utzikeriarengatik, eta sendagileak -gartzeletakoak- kasurik gehienetan presoak etsaitzat hartzen dituztela).
- Korrespondentzia guztia erretenu (beranduago emateko) eta interbenitu (miatu, oso osorik irakurri); aipaturikoa, presoek jasotzen duten korrespondentziari dagokionez; beraiek kalera-tzen duten korrespondentziari dagokionez, interbenitu eta kopurua murriztu -bi gutun astean-.

Goian aipatu ditugun lau tresna horiek erlazio zuzen-zuzenean daude sakabanaketarekin, guztion artean erabateko isolamendua gauzatuz.

- Patiora irteteko orduak murriztu -kasu askotan, ordu bakar batetara-.
- Errekontuak eta miaketak ugaltu.
- Gartzeletako instalazio amankomunak -liburutegia, kiroldegia, ikastola,...- erabiltzea debekatu.
- ...

Neurri hauen izaera errepresiboa oso argia da, aitzaki bezala aipatzen diren segurtasun-arrazoiak ordurarte ez baziren existitzen,

neurri horiek indarrean jartzea justifikatzen zuen inolako aldaketarik -Aljeriako elkarrizketa politikoen haustura ezik- gertatu ez zelako izan zen.

Bestalde, ordurarte ia euskal preso politiko gehienak erregimen berdinean bazeuden ere, (erregimen bakoitzak bizitza baldintza zehatz batzuk suposatzen ditu), une honetan hasi zen gobernuaren presoak erregimen ezberdinetan banatzen, preso batzuk eta besteok bizitza-baldintza ezberdinak izan zituzten. Aitzakia, sakabanaketa arrazointzeko berbera zen: "gogor"ei erregimen gogorra, bizitza-baldintza latzekin; "bigun"ei bizitza lasaiago bat, baldintza xuabeagoekin. Eta helburua, berriro ere, kolektiboaren barnean diferentziak sortaraztea, presoen artean (zer esanik ez, beren senideen artean eta, oro har, eritzi publikoan) mesfidantzak eta susmo txarrak zabal zitezten eta batzuen gainean eroriko zen zapaltze ikaragarria besteonganako flexibilitateaz legitimatzeko.

Arazo bi hauetaz atera zuten beren adierazpena euskal presoek, beren eskakizunen zerrendan guztientzako, denak erakunde politiko beraren militanteak direlako, erregimen bakar baten bizitza-baldintza duinak eskatuz. Hala ere, eta sakabanaketarekin gertatzen den bezala, bi hauek ere "cuestión de estado" omen dira eta zutik dihardute oraindino.

Geroari begira gure aurrikuspenak ezin dira, dagoenari so egiten badiogu, oso optimistak izan, eta ez du ematen gobernuaren politikan aldaketa nabarmenik egongo denik, Alde batetik, ez deritzogu probable joaniko urte honetan izaniko mugimendu orokorraren antzeko beste zerbait egoteari, lehengo fase honen helburuak bete direlako, presoak barreiatuak daudelarik. Baliteke, eta 1990eko lehendabiziko bost hilabeteok horrela adierazten dute, gobernuak traslado selektiboek ekitea, presoak ongi eta erizpideekin hautatuaz, bi helburu ezberdinekin. Batzutan, presoak beren gartzelan antola ez daitezten eta dinamika politiko sendo bat har ez dezaten (zeren eta, nahiz eta gartzela batetan preso gutti egon, gertatzen ari bait da erresistentzia politikorako multzoak agertzen zaizkiola gobernuari gartzela askotan, preso sozialak "kontajiatzeko" arriskuarekin). Bestetan, fisiko edo psikikoki ahul egon daitezkeen presoak dira aukeratuak, zorabiatzeko, nahasteko, desoreka (inon ez bizitzeak sortzen duen desoreka) sortertzeko, gehiago zapaltzeko.

Ildo horretatik bati tokatuko zaion gartzela xantaiarako tresna bihurtzen ari da eta gartzelako zuzendaritzak dituen nahiak betetzen ez dituzten presoak traslado posible batez mehatxatuak izaten dira. Horrela bada, berriro agertzen zaigu sakabanaketa eta beste bi tresna horien arteko osagarritasuna (kasu honetan, erregimenaren onespena).

Hirugarrenez, soma daitekeen joera are ilunagoa da, ematen ari diren azken traslado selektiboak, kasu gehienetan, Euskal Herriatik urrugo egoteko diseinaturik daudelako, beti zigor-neurri bezala, Andalusia, Zeuta eta Kanariak preso euskaldunon ezinbesteko norakoak bihurtzen ari direlarik.

Ez guke dagoenaren deskripzio hau bukatu nahi gogoeta serio bat egin gabe. Presoen sakabanaketa, gure ustez, enfrentamentu politiko orokorrago baten barnean ulertu behar da. Dударik ez dago presoak enfrentamentu honetan parte diren alderdi baten alde daudela, beraiek argi azaltzen dutenez. Baina honek ez digu baimentzen funtsezko galdera bati erantzunik ez ematea. Eta galdera simple bezain gogor hori hauxe dugu: etikoa ote den enfrentamentu horretan bahituak egotea eta instrumentalizatzea, inkusio bahitu hauen giza esku-bideak bortxatuz (aurreko atal batean azaldu dugunaren arabera). Euskaldunok gure buruari galdetu behar diogu, hasteko, sakabanaketak presoen giza-esku-bideak zenbaiteraino bortxatu egiten dituen ala ez, eta bigarrenez, bahituen erabilpen hau legitimoa, etikoa den ala ez.

Orain arte, tamalez, euskal alderdi politikoetatik soilik batek, HBk, gaitzetsi du, zalantzarik gabe, Madrilgo gobernuaren politika hau. EAJ, EA eta EEK, zoritxarrez, begi onez ikusten dute presoen eta beren familien itomen hau, inolako kritikarik egin gabe eta, edozein kasutan, ixiltasun gaizkidearekin. Begibistakoa da alderdi hauen jarrreran bestelako arrazoi politiko-estrategikoak badaudela.

Euskal gizartean, bortxakeria/giza esku-bideak/helburuen morala bitartekoen moralaren arteko gatazka lehertzen ari da. Nahitahiezkoa dugu norberak bere eritzia azaltzea.

J.M.M.